

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi

Examination of Special Education Teachers' Professional Self-Efficacy Perceptions

ÖZET

Bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarını çeşitli değişkenlere göre incelemektir. Bu genel amaç ile birlikte, özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarının cinsiyet, yaş ve mesleki kıdem değişkenleri açısından karşılaştırılmıştır. Bu bakımdan bu araştırma betimsel nitelikli ilişkisel tarama ve nedensel karşılaştırma araştırmasıdır. Araştırma özel eğitim alanında görev yapan toplam 62 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak "kişisel bilgi formu" ve "öz yeterlik ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada verilerin analizi için frekans, yüzde, aritmetik ortalama, bağımsız gruplar için t testi, tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerinin genel olarak yüksek olduğu, cinsiyet, yaş, mesleki kıdeme göre genel ölçek puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, ancak özel eğitim öğretmenlerinin öğrenci katılımı alt boyutunda 22-27 ile 28-33 yaşındaki öğretmenler lehine bir farklılığın olduğu, mesleki kıdem değişkeninde ise, öğrenci katılımı ve öğretim stratejileri alt boyutlarında 16 yıl ve üzeri öğretmenlerin lehine anlamlı farklılıkların olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Özel eğitim, Öz yeterlik, Öğretmen

ABSTRACT

In this research, special education teachers' perceptions of professional self-efficacy were examined according to various variables. With this general purpose, the professional self-efficacy perceptions of special education teachers were compared in terms of gender, age and professional seniority variables. In this respect, this research is a descriptive, relational screening and causal comparison research. The research was conducted on a total of 62 teachers working in the field of special education. "Personal information form" and "self-efficacy scale" were used as data collection tools in the research. Frequency, percentage, arithmetic mean, t test for independent groups, and one-way analysis of variance were used to analyze the data in the study. As a result of the research, it was found that the professional self-efficacy of special education teachers was generally high, there was no significant difference between the general scale scores according to gender, age and professional seniority, but there was a difference in favor of teachers aged 22-27 and 28-33 in the student participation sub-dimension of special education teachers. It was concluded that there were significant differences in favor of teachers with 16 years of experience and above in the sub-dimensions of student participation and teaching strategies in the professional seniority variable.

Keywords: Special education, Self-efficacy, Teacher

GİRİŞ

Günümüzde eğitim sisteminin başarısı, büyük ölçüde sistemi işleten öğretmenlerin niteliklerine bağlıdır. Öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği yeterlikleri yerine getirmeleri, onların iyi eğitim almalarının yanı sıra, görev ve sorumluluklarını yerine getirebileceklerine olan inançları ile de yakından ilgilidir (Eker, 2014). Öğretmenlerin öğretim işini etkili bir şekilde gerçekleştirebilmeleri ve başarılı öğrenme çıktılarında olan inançlarının tümü öğretmen öz yeterliği olarak tanımlanmaktadır (Dembo ve Gibson, 1984)

Öz yeterlik, bireyin yeteneklerine ilişkin değerleri olmaktan çok yapabildiklerine dair kendi yargılama durumudur. Öz yeterlik algısı ise, bireyin kendine ait düşünme, hissetme ve motive olmasını ve davranışını belirler (Bandura, 1997). Nitelikli bir öğretmenin öğrencilerine uygun rol model olabilmesi ve onların performansını etkileyebilmesi için öz yeterlilik algısına da sahip olması gerekmektedir (Ghaemi ve Damirchiloo, 2015). Öğretmen öz yeterliği denilince öğretmenin sınıf yönetimindeki yeterlikleri, öğrencileriyle ilişkileriyle ilgili yeterlikleri ve öğretim stratejilerini kullanmadaki yeterliğe olan inancı akla gelmektedir. Öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgilerin yanında öğretmenin bu bilgileri öğrenciye aktarabilmesi içinde bir yeterliğe sahip olması gerekmektedir. Öğretmenin sadece bilgili olması öğrencinin bu bilgilere öğretim hizmetlerinden faydalanması için yeterli görülmemektedir. Bilgini aktarımında da öğretmenin öz yeterliği yüksek olmalıdır. Öz yeterlik düzeyi yüksek olan öğretmenler, öğrencilerin

Suat Oğuz¹

How to Cite This Article
Oğuz, S. (2023). "Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 9(75): 4617-4624. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/smryj.72403>

Arrival: 12 August 2023
Published: 30 September 2023

Social Mentality And Researcher Thinkers is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Uzman Öğretmen, MEB, Bursa, Türkiye

öğrenmesine daha çok çaba gösterir, hedeflerine ulaşmasında öğrencilerini destekler ve öğrencilerin içsel güdülenmelerini artırmaya çalışır (Bandura,1997). Tschannen-Moran ve Hoy (2001) öğretmenlerin öz yeterliklerinin sınıf ortamını etkilediğini ve eğitimde karşılaştıkları zorluklarla öz yeterlik inançları doğrultusunda başa çıkabildiklerini belirtmektedir. Öğretmen öz yeterliği sınıf yönetimini, aktif öğrenmeyi ve bireysel farklılıkları temele alarak uygun stratejiler belirlemeyi etkilemektedir. Öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının sınıf iklimine ve öğrencilere olan etkilerini Tschannen-Moran ve Hoy (2001)'a göre şöyleledir;

- ✓ *Öğretim stratejilerinde öğretmen öz yeterliği:* Öğretmenler öz yeterlik seviyeleri doğrultusunda bireysel farklılıklara göre öğrenme ortamı ve uygun stratejileri belirleyebilmeleridir.
- ✓ *Sınıf yönetiminde öğretmen öz yeterliği:* Sınıf iklimini eğitime uygun hale getirebilme ve sürekliliği sağlayabilme yeteneğini kapsamaktadır. Bir sınıfın sorumluluğunu alabilme ve sürekli olarak kontrolü elde tutabilme yeteneğine inanan öğretmenler bu alanda başarılı olabilmektedirler.
- ✓ *Öğrenci katılımında öğretmen öz yeterliği:* Öğrencilerin sınıf ortamında aktif katılımcı olmalarını destekleyen ve bunu yapabileceğine inanan öğretmenlerin öğrencilerini de olumlu yönde etkilemesi ve motivasyonlarını artırması beklenmektedir.

Öğretmenlerin öz yeterlik seviyelerinin öğrencilerin katılım ve sınıf yönetiminin yanı sıra başarı, güven, motivasyon ve sosyal gelişimleri üzerinde de etkileri oldukça fazladır (Baleghizadeh ve Shakouri, 2015). Bu yalnızca olumlu yönde gerçekleşen bir etki olmayabilir. Öz yeterlik inancı güçlü olan öğretmenlerin, bireysel farklılıklara dikkat ederek öğrencilere karşı daha motive edici bir yaklaşım sergilediği ve öğretim stratejilerine dönük çalışmaları sosyal gelişimleri ile bir arada yürüttüğü görülmektedir (Marschall ve Watson, 2022). Guskey (1988), öğretmen öz yeterlik algısını “öğretmenin, öğrencisinin performansını etkileyebilme derecesine olan inancıdır” şeklinde açıklamıştır. Dolayısıyla bir öğretmenin öz yeterlilik algısı arttıkça öğrencilere olan ilgisinin artacağını, daha etik davranacağını ve öğrencilerin ihtiyacına göre öğretimini şekillendireceğini söylemek mümkündür (Eker ve seçkin, 2022).

Öğretmenlerin her çocuğun kendine özgü bedensel yapıya ve işlevlere sahip olduğunun farkında olarak öğrenme özelliklerine, duygusal özelliklere göre eğitim vermesi gerekir. Ancak, farklılıkların büyük boyutlara ulaştığı çocuklarda, genel eğitim hizmetleri yetersiz kalabilmekte ve özel eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyulabilmektedir (Kırcaali-İftar, 1998). Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyin topluma kazandırılması ve üretken olması için nitelikli öğretmenlere gerek duyulmaktadır (Erbaş ve Yücesoy, 2002). Özel eğitim öğretmenlerinden beklenenler; özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin yaşamları ve programları üzerinde olumlu etki yaratmak, bu öğrencilerin aileleri ve okul yöneticileri ile olumlu ilişkiler geliştirmek ve onlara mesleki gelişim fırsatları konusunda destek sağlamak mesleki gelişim fırsatlarına erişitmektir (Çokluk, 1999). Buradan yola çıkarak özel gereksinimi olan çocukların farklılaşan eğitim gereksinimleri göz önünde bulundurulduğunda özellikle özel eğitim öğretmenliği alanında görev yapan öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yüksek öz-yeterlik inancına sahip olmaları oldukça önemlidir.

Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin var olan potansiyellerini en üst seviyeye çıkarabilmek için vazgeçilmez unsulardan birisi öğretmendir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyin eğitim kalitesini artırmak için öğretmen aile iş birliği de oldukça önem arz etmektedir. Hem aile ile hem de özel gereksinime ihtiyaç duyan birey ile çalışmada öğretmenin birleştirici görevi önemlidir. Özel gereksinime ihtiyaç duyan bireylerin günlük yaşam becerilerini edinmeleri ve yaşamlarını bağımsız bir şekilde sürdürebilme yeterliğine sahip olabilmeleri için özel eğitim alanında eğitim almış öğretmenlerin mesleki öz yeterlikleri oldukça önemlidir. Bu nedenle bu araştırma ile özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarını çeşitli değişkenlere (cinsiyet, yaş, mesleki kıdem) göre incelemek bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Yapılan çalışma sonuçlarının alana katkısı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Alt Problemler

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarını çeşitli değişkenlere (cinsiyet, yaş, mesleki kıdem) göre incelemektir. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

1. Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algıları ne düzeydedir?
2. Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algıları; cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu araştırma, özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarını çeşitli değişkenlere (cinsiyet, yaş, mesleki kıdem) göre incelendiği tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Betimsel araştırmalar mevcut durumu ortaya koymayı ve bu durumu araştırmacı tarafından kontrol ve manipüle edilmeden, araştırma konusu ile ilgili önceliklerin ortaya çıkarmayı amaçlanmaktadır (Karasar, 2020)

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2022-2023 eğitim öğretim yılında özel eğitim alanında görev yapan 62 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma verileri, elverişli (uygun) örneklem yöntemi ile toplanmıştır. Elverişli örnekleme yöntemi, çalışılan zaman dilimi içinde ulaşılması mümkün, elverişli olan öğelerin araştırmacı tarafından plansız bir şekilde seçilmesi, zaman ve işgücü vb. var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir öğelerden seçilmesi esasına dayanır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007). Araştırmanın katılımcılarına ilişkin bilgiler tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlere İlişkin Kişisel Özellikler

Sosyo-Demografik Değişkenler	Gruplar	F	%
Cinsiyet	Kadın	34	
	Erkek	28	
Yaş	22-27	14	
	28-33	26	
	34-40	13	
	40 ve üzeri	9	
Mesleki Kıdem	1-4 yıl	10	
	5-10 yıl	32	
	11-15 yıl	14	
	16 yıl ve üzeri	6	
Toplam		62	100

Tablo 1’de araştırmanın katılımcılarına ilişkin bilgiler verilmektedir. Katılımcıların % 59,1 ‘ini kadınlar, % 40,9’unu erkekler oluşturduğu görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada özel eğitim öğretmenlerin demografik özelliklerini belirlemeyi amaçlayan kişisel bilgi formu ve öz yeterlik ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu; araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgilerini belirlemek için araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Form öğretmenlerden cinsiyet, yaş, mesleki kıdem durumunu belirlemeye yönelik üç sorudan oluşmaktadır.

Öz Yeterlik Ölçeği: ölçek, Tschannen-Moran ve Woolfolk Hoy tarafından 2001 yılında geliştirilmiştir. Ölçek Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya (2005) tarafından Türkçe’ye uyarlanmış ve üç boyuttan (Öğrenci katılımı, öğretim stratejileri ve sınıf yönetimi) oluşmaktadır. Her boyutta 8 madde bulunmakta ve toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin tümü olumlu yapıda oluşturulmuştur. Ölçeğin toplam puanının ve alt boyutlara ait puanların güvenilirlik katsayıları, toplam puan için 0,94; Öğrenci Katılımı için 0,87, Öğretim Stratejileri için 0,91 ve Sınıf Yönetimi için 0,90’dır. Ölçeğin orijinal yapısı ve Türkçeye uyarlanan hali aynı boyutlardan oluşmaktadır. Türkçeye uyarlama çalışmasının sonucunda ise Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı; toplam öz yeterlik puanı için 0,93; Öğrenci Katılımı için 0,82, Öğretim Stratejilerinde 0,86, Sınıf Yönetimi için 0,84 bulunmuştur (Çapa, Çakıroğlu ve Sarıkaya, 2005). Ölçekten, alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan 216’dır.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin betimlenmesi için frekans (f), yüzde (%), ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (SS) kullanılmıştır. Puanların normal dağılım durumlarının incelenmesi için çarpıklık ve basıklık katsayıları ve Kolmogorow-Smirnov testi incelenmiştir. Tablo 2’de puanların normalliğine ilişkin istatistikler verilmiştir.

Tablo 2: Puan Dağılımlarına İlişkin Normallik Testi Sonuçları

Ölçek	\bar{x}	SS	Basıklık		Çarpıklık		K-S Testi
			Katsayı	Standart H.	Katsayı	Standart H.	
Öz yeterlik ölçeği	5.16	.602	.672	.534	-.467	.238	P = .032

Tablo 2’de mesleki öz yeterlik ölçeğine ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde ölçek için de basıklık ve çarpıklık katsayısı değerlerinin +1,5 aralığında olduğu görülmektedir. Ayrıca her iki ölçek için de Kolmogorow-Smirnov testi sonuçları $p>0.05$ olduğu görülmektedir. Bu değer ölçek puanlarının normal

dağılım sergilediğini göstermektedir. Bu nedenle verilerin analizinde bağımsız gruplar için t testi, tek yönlü varyans analizi, kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular şöyledir;

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarına ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algıları ne düzeydedir?” Şeklinde belirtilmiştir. Buna bağlı olarak elde edilen bulgular tablo 3’te verilmiştir. Bu alt probleme bağlı olarak elde edilen bulgular tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Öz Yeterliklerine İlişkin Bulgular

Ölçek	N	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	\bar{X}	Ss
Sınıf Yönetimi	62	2,5	5	4,62	0,50
Öğrenci Katılımı	62	2,5	5	4,79	0,52
Öğretim Stratejileri	62	2,0	5	4,46	0,44
Öz Yeterlik (Genel)	62	2,0	5	4,53	0,42

Tablo 3. incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerinin “ sınıf yönetimi ” alt boyutundan aldıkları puanlar ($\bar{X}=4,62$; Ss= 0,50) şeklindedir. Bu bulguya göre özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarının bu alt boyutunda oldukça yeterli oldukları görülmüştür. “öğrenci katılımı” alt boyutundan aldıkları puanlar ($\bar{X}=4,79$; Ss= 0,52) şeklindedir. Bu bulguya göre özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarının bu alt boyutunda oldukça yeterli oldukları görülmüştür. “öğretim stratejileri” alt boyutundan aldıkları puanlar ($\bar{X}=4,46$; Ss= 0,44) şeklindedir. Bu bulguya göre özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarının bu alt boyutunda çok yeterli oldukları görülmüştür. Genel öz yeterlik ölçeğinden aldıkları puanlar ($\bar{X}=4,53$; Ss= 0,42) şeklindedir. Bu bulguya göre özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarının oldukça yeterli olduğu görülmüştür.

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarının demografik değişkenlere incelenmesine ilişkin bulgular

İkinci alt problem “Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algıları; cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir? Şeklindedir. Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular tablo 4’ te verilmiştir.

Tablo 4. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Öz Yeterliklerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Ölçek	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	t	P	Fark durumu
Sınıf Yönetimi	Kadın	34	4,26	0,21	0,15	0,21	Fark yoktur.
	Erkek	28	4,23	0,42			
Öğrenci Katılımı	Kadın	34	4,22	0,38	1,68	0,48	Fark yoktur.
	Erkek	28	4,16	0,49			
Öğretim Stratejileri	Kadın	34	4,18	0,42	1,23	0,32	Fark yoktur.
	Erkek	28	4,24	0,44			
Öz Yeterlik (Genel)	Kadın	34	4,34	0,44	0,88	0,65	Fark yoktur.
	Erkek	28	4,30	0,46			

p>0,05

Tablo 4. incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerinin “sınıf yönetimi” alt boyutunda kadın öğretmenleri ortalamaları ($\bar{x}=4,26$; Ss=0,21) ile erkek öğretmenleri ($\bar{x}=4,23$; Ss=0,42) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (t=-0,15; p=0,21). “Öğrenci katılımı” alt boyutunda kadın öğretmenleri ortalamaları ($\bar{x}=4,22$; Ss=0,38) ile erkek öğretmenleri ($\bar{x}=4,18$; Ss=0,49) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (t= 1,68; p=0,48). “Öğretim stratejileri” alt boyutunda kadın öğretmenleri ortalamaları ($\bar{x}=4,18$; Ss=0,42) ile erkek öğretmenleri ($\bar{x}=4,24$; Ss=0,44) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (t= 1,23; p=0,32). Öz yeterlik ölçeği toplam puanlarına göre kadın öğretmenleri puan ortalamaları ($\bar{x}=4,34$; Ss=0,44) ile erkek öğretmenleri ($\bar{x}=4,30$; Ss=0,46) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (t= 0,88; p=0,65).

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerinin yaşa göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Öz Yeterliklerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması

	Yaş	N	\bar{X}	SS	F	p	Fark Durumu
Sınıf Yönetimi	22-27 (1)	14	4,24	0,52	0,605	0,21	Fark yoktur
	28-33 (2)	26	4,26	0,41			
	34-40 (3)	13	4,20	0,39			
	40 ve üzeri (4)	9	4,09	0,60			
Öğrenci Katılımı	22-27 (1)	14	4,10	0,50	3,539	0,01*	1-2
	28-33 (2)	26	4,00	0,44			1-4
	34-40 (3)	13	4,40	0,54			2-3
	40 ve üzeri (4)	9	3,92	0,48			2-4
Öğretim Stratejileri	22-27 (1)	14	4,28	0,45	2,191	0,18	Fark yoktur
	27-33 (2)	26	4,26	0,39			
	34-40 (3)	13	4,18	0,40			
	40 ve üzeri (4)	9	4,01	0,84			
Öz Yeterlik (Genel)	22-27 (1)	14	4,14	0,45	2,132	0,19	Fark yoktur.
	27-33 (2)	26	4,25	0,38			
	34-40 (3)	13	4,13	0,40			
	40 ve üzeri (4)	9	4,01	0,60			

*p<0,05

Tablo 5. incelendiğinde özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerinin “Sınıf yönetimi” alt boyutunda 22-27 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} =4,24; Ss=0,52), 28-33 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} =4,26; Ss=0,41), 34-40 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} =4,20; Ss=0,39), 40 ve üzeri yaşındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} =4,09; Ss=0,60) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (F=0,605; p=0,21). “Öğrenci katılımı” alt boyutunda 22-27 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} =4,10; SS=0,50) ile 34-40 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,00; SS=0,54), 40 ve üzeri yaşındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 3,92; Ss= 0,48) arasında anlamlı bir fark görülmüştür. 28-33 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,00; SS=0,44) ile 34-40 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,00; SS=0,54), 40 ve üzeri yaşındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 3,92; Ss= 0,48) arasında anlamlı bir fark görülmüştür (F=3,539; p=0,01). “Öğrenim stratejileri” alt boyutunda 22-27 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,28; Ss= 0,45), 28-33 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,26; Ss=0,39), 34-40 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,18; Ss= 0,40), 40 ve üzeri yaşındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,01; Ss=0,84) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (F= 2,191; p= 0,18). Öz yeterlik ölçeği toplam puanlara bakıldığında 22-27 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,14; SS= 0,45), 28-33 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,25; Ss=0,38), 34-40 yaş aralığındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,13; Ss= 0,40), 40 ve üzeri yaşındaki öğretmenlerinin ortalamaları (\bar{x} = 4,01; Ss=0,60) arasında anlamlı bir fark görülmemiştir (F= 2,132; p= 0,19).

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerinin mesleki kıdeme göre karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar tablo 6’ da verilmiştir.

Tablo 16. Özel Eğitim Öğretmenlerinin Mesleki Öz Yeterliklerinin Mesleki Kıdeme Göre Karşılaştırılması

	Mesleki Kıdem	N	\bar{X}	Ss	F	P	Fark Durumu
Sınıf Yönetimi	1-4 (1)	10	4,25	0,51	0,901	0,46	Fark yoktur.
	5-10 (2)	32	4,27	0,45			
	11-15 (3)	14	4,26	0,46			
	16 ve üzeri (4)	6	4,13	0,49			
Öğrenci Katılımı	1-4 (1)	10	4,23	0,50	2,882	0,03*	1-4
	5-10 (2)	32	4,23	0,46			2-4
	11-15 (3)	14	4,16	0,51			
	16 ve üzeri (4)	6	4,00	0,47			
Öğretim Stratejileri	1-4 (1)	10	4,30	0,41	3,002	0,03*	1-4
	5-10 (2)	32	4,24	0,58			
	11-15 (3)	14	4,23	0,39			
	16 ve üzeri (4)	6	4,09	0,60			
Öz Yeterlik (Genel)	1-4 (1)	10	4,26	0,44	2,371	0,07	Fark yoktur.
	5-10 (2)	32	4,25	0,45			
	11-15 (3)	14	4,22	0,41			
	16 ve üzeri (4)	6	4,07	0,49			

*p< 0,05

Tablo 6. incelendiğinde, özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterliklerinin “Sınıf yönetimi” alt boyutunda 1-4 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenleri ortalamaları ($\bar{x}= 4,25$; Ss=0,51), 5-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmeni ortalamaları ($\bar{x}= 4,27$; Ss=0,45), 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmeni ortalamaları ($\bar{x}=4,26$; Ss=0,46) ve 16 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmeni ortalamaları ($\bar{x}=4,13$; Ss=0,49) arasında anlamlı farklılık görülmemiştir (F= 0,901; p= 0.46). “Öğrenci katılımı” alt boyutunda 1-4 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerinin ortalamaları ($\bar{x}=4,23$; Ss=0,50), 5-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerinin ortalamaları ($\bar{x}=4,23$; Ss=0,46), 16 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip ($\bar{x}= 4,00$; Ss=0,47) öğretmenler arasında anlamlı bir fark görülmüştür (F=2,882; p= 0.03). “Öğretim stratejileri” alt boyutunda 1-4 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenleri ortalamaları ($\bar{x}= 4,30$; Ss=0,41) ile 16 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmeni ortalamaları ($\bar{x}= 4,09$; Ss=0,60) arasında anlamlı farklılık görülmüştür (F= 3,002; p= 0.03). Öz yeterlik ölçeği toplam puanlarına bakıldığında 1-4 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenleri ortalamaları ($\bar{x}= 4,26$; Ss=0,44), 5-10 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmeni ortalamaları ($\bar{x}= 4,25$; Ss=0,45), 11-15 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmen ortalamaları ($\bar{x}=4,22$; SS=0,41) ve 16 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin ortalamaları ($\bar{x}=4,07$; SS=0,49) arasında anlamlı farklılık görülmemiştir (F= 0,2,371; p= 0,07).

SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik ölçeğinden elde edilen bulgular incelendiğinde sınıf yönetimi alt boyutunda oldukça yeterli, öğrenci katılımı alt boyutunda oldukça yeterli, öğretim stratejileri alt boyutunda çok yeterli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki öz yeterlik genel puan ortalamasına göre özel eğitim öğretmenleri kendilerini oldukça yeterli görmektedirler. Bu bulguya göre özel eğitim öğretmenlerinin öğrenmenin gerçekleştirilebilmesi için gerekli sınıf yönetimini sağlayabilmelerine ilişkin inançlarının çok yeterli olduğu, öğretim sırasında öğrencilerin aktif katılım sağlayabilmelerine ilişkin inançlarının oldukça yeterli olduğu ve gerekli öğretim stratejilerini belirleme ve uygulamaya ilişkin inançlarının çok yeterli olduğu söylenebilir. Literatürde bu araştırmanın sonuçları ile benzerlik gösteren araştırma sonuçları bulunmaktadır. Kaşçı (2021) araştırmasında öğretmenlerinin öz yeterlik inançlarının yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir çalışmada Eker (2014); Pendergast, Garvis ve Keogh, (2011) yapmış oldukları araştırmalarda bu araştırma sonuçlarımızla benzer sonuçlara ulaşmışlar ve öğretmenlerin öz yeterlik inançlarının yüksek düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Bu sonuçlar araştırmamızdan elde ettiğimiz sonuçları desteklemektedir.

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algıları cinsiyete, yaşa ve mesleki kıdeme göre elde edilen bulgular incelendiğinde, mesleki öz yeterlik algıları toplam puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre erkek ve kadın sınıf öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algılarının benzerlik gösterdiği, cinsiyet faktörünün mesleki öz yeterliği etkilemediği söylenebilir. Literatürde bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik gösteren araştırma sonuçları bulunmaktadır. Kaşçı (2021), araştırmasında kadın veya erkek öğretmenleri arasında mesleki öz yeterlik algısına ilişkin istatistiksel olarak bir fark görülmediği sonucuna ulaşmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre özel eğitim öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algıları toplam puanlarının yaşa göre sınıf yönetimi, öğretim stratejileri, öz yeterlik genel puan ortalamasında farklılaşmadığı, öğrenci katılımı alt boyutunda ise yaşa göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre 22-27 yaş grubundaki özel eğitim öğretmenleri, 40 yaş ve üzeri yaşındaki özel eğitim öğretmenlerine göre öğrenci katılımı alt boyutunda kendilerini daha inançlı gördükleri söylenebilir. Bunun nedeni 22-27 yaş aralığındaki öğretmenlerinin büyük bir hevesle ve inançla mesleklerine başlamaları ve öğrencilerin aktif katılımını sağlamak için birçok yolu denemeleri olabilir. Genç ve dinamik olmaları mesleklerinde de kendilerine olan inançlarını desteklemektedir denilebilir. Literatürde bu araştırma sonuçları ile benzerlik gösteren sonuçlar bulunmaktadır. Piştav ve Kayhan (2017) özel eğitim öğretmenleri uygulama, değerlendirme ve mesleki öz-yeterlik ölçek alt boyutlarında 25 yaş ve altı öğretmenler düşük puan almışlardır. Ölçek planlama alt boyutunda ise 26-30 yaş arası özel eğitim öğretmenleri düşük puan aldıkları sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonucumuzla benzer sonuçlar olduğu gibi çelişen sonuçlar da bulunmaktadır. Yavuz (2020) yaptığı çalışmada, özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin mesleki öz yeterlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelediği çalışmada öğretmenlerin yaş ve çalışma yılı değişkenlerinde genel ölçek puanında ve ölçek tüm alt boyutlarda anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre sınıf öğretmenlerinin mesleki öz yeterlik algıları toplam puanlarının mesleki kıdeme göre sınıf yönetimi ve öz yeterlik genel puan ortalamasında anlamlı farklılığa sahip olmadığı; öğrenci katılımı ve öğretim stratejileri alt boyutunda ise 1-4 yıl kıdeme sahip sınıf öğretmenleri lehine anlamlı farklılığa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca göre öğrenci katılımı ve öğretim stratejileri alt

boyutunda 1-4 yıl arası mesleki kıdeme sahip olan öğretmenlerin 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenlere göre daha yüksek öz yeterliğe sahip olduğu söylenebilir. 1-4 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin mesleklerinin ilk yıllarında öğrenmek ve öğretmek için çaba harcaması, araştırması ve kendini sürekli geliştirme çabası içinde olması bu durumun nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Literatürde bu sonuçla benzerlik gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Keçili (2022) araştırma sonuçlarında mesleki kıdemin öz yeterlik üzerinde anlamlı bir fark oluşturacak etkisinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırma bulgularından yola çıkılarak özel eğitim öğretmenlerin öz-yeterlik inanç düzeyleri onların yetiştireceği öğrencilerin öğrenmesine daha çok çaba gösterir, hedeflerine ulaşmasında öğrencilerini destekler ve öğrencilerin içsel güdülenmelerini artırmaya çalışır. Bu nedenle öğretmenlerin öz-yeterlik inançları üzerinde önemle durulması gerekmektedir. Bu amaçla, çeşitli zamanlarda öğretmenlerin öz-yeterlik algılarını ölçen çalışmalar yapıp, öğretmenlerin öz-yeterliliklerini geliştirecek yöntemler üzerinde durulması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Baleghizadeh, S., & Shakouri, M. (2015). Investigating the relationship between teaching styles and teacher self-efficacy among some Iranian ESP university instructors. *Innovations in Education and Teaching International*, 54(4), 394-402.

Bandura, A. (1997). *Self-Efficacy: The Exercise of Control*, Freeman, New York

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education (6th Edition)*. New York: Routledge.

Çapa, Y., Cakiroglu, J., & Sarikaya, H. (2005). The development and validation of a Turkish version of teachers' sense of efficacy scale. *Eğitim (Ross, 1998; Tschannen-Moran, Woolfolk ve Hoy, 1998) ve Bilim (Education and Science)*, 30 (137), 74-8.

Çokluk, Ö. (1999). Zihinsel ve isitme engelliler okulunda görev yapan yönetici ve öğretmenlerde tükenmişliğin kestirilmesi. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Dembo, M. & Gibson, S. (1984). Teacher efficacy: A construct validation. *Journal of Educational Psychology*, 76, 569-582.

Eker, C. (2014). Sınıf öğretmenlerinin öz yeterlilik inanç düzeyleri üzerine bir araştırma. *Uşak üniversitesi sosyal bilimler dergisi*, 7(1), 162-178.

Eker, C. & Seçkin, P. Ç. (2022). İngilizce Öğretmenlerinin Mesleki Öz Yeterlilik Algılarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(54):818-82.

Erbaş, D. & Yücesoy Ş. (2002). Özel eğitim öğretmenliği programlarında yer alan uygulama derslerini yürütürken kullanılan iki farklı dönüt verme yönteminin karşılaştırılması. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 109– 123.

Ghaemi, H. & Damirchiloo, S. (2015). The relationship among perfectionism, motivation, and self-efficacy of EFL learners. *Journal of Applied Linguistics and Language Research*, 2, 230–24

Guskey, T. R. (1988). Teacher Efficacy, Self-Concept, And Attitudes Toward The Implementation Of İnnovation. *Teaching And Teacher Education*, 4(1), 63-69.

Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler*, Ankara Nobel Akademik Yayıncılık.

Kaççı, T. (2021). Sınıf öğretmenlerinin teknolojik pedagojik alan bilgileri ile öğretmen öz yeterlik inançlarının incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Keçili, B. (2022). Özel eğitim öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık öz yeterlik ve psikolojik yardım alma tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi, *İzmir Ege üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.

Kırcaali-İftar, G. (1998). Özel gereksinimli bireyler ve özel eğitim. S. Eripek (Ed.), *Özel eğitim içinde* (s. 3-12). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Marschall, G., & Watson, S. (2022). Teacher self-efficacy as an aspect of narrative self-schemata. *Teaching and Teacher Education*, 109, 103568.

- Özdemir F. & Eker C. (2021). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Oyun Severlik Eğilimleri ile Mesleki Öz Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 1-20
- Pendergast, D., Garvis, S., & Keogh, J. (2011). Pre-service student-teacher self-efficacy beliefs: An insight into the making of teachers. *Australian Journal of Teacher Education*, 36(12), 46-58.
- Piştav Akmeşe, P., & Kayhan, N. (2017). Özel eğitim öğretmenlerinin oyun öğretimine ilişkin öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(1), 1- 26.
- Tschannen-Moran, M., & Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: Capturing and elusive construct. *Teaching and Teacher Education*, 17, 783-805.
- Yavuz, M. (2020). Özel Eğitim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Mesleki Öz-Yeterlilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (55), 1-25. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.546612>